

verament àrabic. Com que el segon significat de l'anglès *wad* és molt afí al de 'cotó en floca per enconxar o folrar', en principi és versemblant d'admetre que tots dos mots no en fan més que un; i aquesta major amplitud semàntica, la data més antiga en anglès i la *y-* francesa (*ou-*) tot reforça la sospita que el mot vagi ser un antic terme comercial propagat pels anglesos. Sembla que hi hagi un primer i isolat ex. antic del nostre mot en un diploma reial britànic de 1380, on s'anoten «172 balas *waddes*» (Du C., Baxter); con- 10 vindria confirmar la realitat d'aquest testimoni (on no fóra impossible de veure la planta *glast*, germ. *WAIZD*, com observa Du C.), car decidiria definitivament a favor de l'etimologia anglesa.

Tanmateix, no és clar, car si d'una banda l'angl. 15 *wad*, encara que no se li troba un original escandinau satisfactori, i en alemany i neerlandès és probable que sigui un mot importat, tampoc no es pot rebutjar l'opinió de Skeat que sigui en el fons un mot germànic, potser emparentat amb l'esc. ant. *vād* 'tela, drap', 'xarxa de ròssec', *vādmāl* 'frisa, espècie de drap' [> angl. antiquiat *wadmoll*, 1326], ags. *wæð* 'vestit', 'vela', alt alemany antic *wāt*, de clara arrel germànica (veg. Falk-Torp, s. v. *vad* 1; Kluge, s. v. *wat*).

Qui, escarmentat per la munió d'etimologies incon- 25 sistents que va publicar Asín, abusant del desconeixement de l'àrab per part dels romanistes, acullí amb desconfiança la que donà aquest erudit (*Al-And.* ix, 31; iv, 459) obrarà amb prudència. Però en aquest cas potser tenia raó, en partir de l'àr. *wādda*: *wad- 30 da*° *ṭāybān* «ouater un habit». És veritat que aquesta expressió la trobo només en Freytag (iv, 476) que tradueix com a 'cosit una túnica amb cotó posat a dins' la definició del Djauharí i el Firuzabadí, (no en Lane (3055), Dozy, *Suppl.* ni *Noms des Vête- 35 ments*, Boqtor, Beaussier, Lerchundi, RMartí, Harder, Lentín, Brunot, Dieterici, etc.).

Ben possible que existeixi des d'antic, dada la gran- 40 díssima popularitat i riquesa d'accs. del verb *wāda*° (moltes en l'Alcorà), pròpiament 'posar'; segons un Franciscà citat per Lerchundi es diria *wādda*° *batāna* pròpiament 'posar folro', com a sinònim de *batān*, que ultra això val pròpiament 'embutatar': abreujant és possible que després vagin dir *wādda*° *ṭāybān* per a 'embutatar un *ṭāyb*' (= 'vestit'), i sento tendència a 45 creure que Asín certà a indicar el punt de partida de *buata*; però falta confirmació ben satisfactòria.²

DERIV.: *Batí*. De *buata*: *embutatar*: «feia estona que, *embutatades* en les llunyanies del somni, les descàrregues --- trucaven a la porta dels meus sentits ---», 50 P. Coromines, *Di. i Records* III, 197, 19-VII-1936. No són (com suggereix *AlcM*) diminutius de *bata*, uns mots *batilla* i *batina*, documentats en sengles documents de 1557 i de c. 1460: aquell està pel castellà *beatilla* [1496, *DCEC* iv, 936] i l'altra potser no és 55 més que una errada de lectura per *batilla* id.

¹ Per a l'ús en les indústries del segle passat, vegueu els vocabularis dels Teixits i del Suro en *BDC* iv, 76; xiii, 93. — ² És possible que es tracti de 'buata' en un doc. alt-aragonès de la fi del S. xi recollit en 60

el Cartulari de Fanlo «capa de oztri vermicula --- et alia nigra de *oveth* et alias duas vermiculas de *oveth*» (92.20). El publicador Canellas tradueix (p. 60) «de seda negra ubaydí», o sigui 'referent a un personatge *Obāid*' (no sé si «Obaid Allah el califa fundador del regne fatimita, 909) (cf. *ʿubai- 5 diya* 'pentinat de trenes i sedes', Dozy, *Suppl.* II, 90b). No puc verificar-ho; i no em vaga ni tinc prou erudició en la història dels teixits per indagar si, en cas de ser cert això, ens podria dur a una pista practicable per a l'origen de *buata*.

BATAN, 'moll draper', probablement de l'àrab vulgar magrebí *batān* id., derivat de l'arrel de *batān* 'folrar', 'batanar', *bitāna* 'pell de moltó assaonada' (d'on *BADANA*) i *batn* 'ventre', 'pell del ventre'. □ I.ª doc.: 1650, *DTO.*; i ja degué usar-se en català en els Ss. xv-xvi, car des de Catalunya degué passar a l'alt Lenguadoc i Gascunya, on ja apareix a la fi i al principi d'aqueixa centúria.

El quadro de conjunt d'aquest mot en els llenguat- 65 ges hispànics i pirinencs no presenta característiques de gran antiguitat. Avui és mot estrany al portuguès, que usa *pisão* (*PISONEM* mot llatí conegut), en el Nord *fulão* (*FULLONEM*, també llatí) i *mascôto*, i a Galícia hi ha *cutián* (de *cutir* 'pegar, colpir'), i si bé en parlars orientals portuguesos (*batānuš* pl. a la Serra da Estréla)¹ i gallecs també ha penetrat *batán*, no és de creure que sigui des de gaire antic, entre altres raons perquè l'àrea del ll. *PRISO* penetrava fonament en el vell domini nòrdic lleonès: sanabr. i ast. *pisón* (a Astúries, junt amb *batán* i amb *triyón*) i ha un NL *Pisón* fins prop de Palència. El domini castellà és certament el territori on el mot ha tingut el centre de màxima vitalitat i desenvolupament; i no obstant, allí i tot, manquem de testimonis anteriors a la segona meitat del S. xv (*Canç.* de Montoro, Nebr.), cosa que no pot 70 deixar de valer com a indicatiu, per més que reconeguem que deu ser degut en part a l'estudi insuficient de la lexicologia castellana medieval, accessible a l'ús comú en els anys de 1940, i complements que jo podia aportar-hi en fer el *DCEC*.

En català s'agreuja aquest defecte d'informació, que en part podria ser compensable. El fet és, però, que els nostres diccionaris històrics no n'assenyalen dades anteriors a la Renaixença, i solament podem remuntar molt poc més amb el *DTO.* i el Belvitges, que el registren tots dos en la variant *batan* i des de la primera edició.²

Aquesta informació castellana i fins catalana ha rebut avui complements considerables, i més encara en l'aspecte de la història etnogràfica i arqueològica que en les dades d'història i geografia de la llengua, gràcies a la gran i excel·lent monografia de Caro Baroja, sobre la història del *batán* a Espanya (*RDTP* XII, 114-175). Per al català és encara més important el fet de la vacil·lació entre les dues variants *batan* i *batà*: l'*Onom. Cat.* confirma les dades d'*AlcM*, resumibles en termes de *batan* a Mallorca i major part del Principat i *batà* en el País Valencià i punts esparsos de